

בסערה - ובלחש

שני ספרי שירה: „בעיות אישיות“ לדוד אבידן ו„ערער עלי שחם“ לדוד רוקח

תיך. צקון-לוהש מהסס, מעין הבעת מש' אלה שאלוהים יפקוד אותה, ינחהו דרך יסלח:

...דבר אלי בשפת הגשם
כפי שהנך משיח עם גבעולי החיטה...
...למען אחוש ספך אצבעותיך בחילן,
שנוני הוכחה לעבדך...

או:

...הלא תשא לי כדרך סולחים האבות
לבנים הסוררים...
רוב השירים בספר הם שירים קצרים
ועל-פי מהותם הם נושאים אופי של מכת-
מיט, וכנגד פסוקים חזקים ודמויים לובי-
שים — מצויים בספר שירים שהם חל-
שים ושדופים, האומרים אולי הלך-נפש,
אך אינם מעוררים אותה. אלה הם בעיקר
שירי החודשים שלו, שירי הטבע וכן שירי
רי הנגב, הגליל והכנרת. אך שעה שדוד
רוקח משתחרר ממראה-עיניים חיצוני, רג-
עי, התרשמותי וחולף ופונה פנימה — אנו
עדים להישג אמנותי מגובש, כמו בשיר
„שחר להלך“, שהוא אולי הטוב בכל א'
קובץ.

ציר העטיפה, העימוד ושמות השירים — מתמזגים עם השירים עצמם לחטיבה אחת: בוטה, צעקנית, קוראת-תגר. זוהי שירה פרועה לשמצה ולהכעיס, הצועקת את אמיתותיה המרות בחרוזים „רגילים“ ו„לבנים“.

דוד אבידן („בעיות אישיות“, הר' צאת „ארד“, ח"א) מתנער מכל הערכים המקובלים עלינו — האסטטיים, המוסריים והלאומיים, משום-כך אולי הם מעוררים בנו זרות, אי-הזדהות, דחייה. אך כלום לא זאת התגובה האופיינית לכל אורח-ביטוי חדש ובלתי-מקובל מאז ומתמיד? דוד אבידן הוא משורר המלמד על מהור-תו הנפשית ועולמו הרוחני של הדור הי-אחר-מלחמתי. אין שום אמת מקודשת עליו מראש. הוא בועט בכל המוסכמות, בכל הערכים, בכל מה שהוא בבחינת נותן-טעם ומשמעות לחיי אדם בישראל בזה הדור. הוא מתמרד בראשונות, אך אינו תוהה עליהן, אינו בוחן אותן. על כן הלך-הרוח המרדני הנושב בשיריו הוא הלך-רוח של מרדנות עקרה, של מרדנות-להכעיס. הוא מנתץ את מסגרות-הערכים המקוב-לות (והנוחות לנו) של אומה, משפחה, אהבה, ידידות — ומגלה לנו אדם מבול-בל, עזוב, מפרפר, טרוף געגועים ובדי-דות. עולמו השירי של דוד אבידן מוחש לנו ביתר-שאת על רקע הגילויים האחר-נים של „נוער הזהב“ שלנו.

האם זו שירה טובה? יש אומרים, ש-אין זו שירה בכלל, אולם, למרות שהיא דוחה בזרותה ובפראותה — איכשהו היא מדברת אלינו. אולי — משום שהיא פונה אל מיתרים חבויים בנשמתנו, וחרף כל מושגינו — המיתרים האלה נרעדים ונעי-נים לשירתו, אפשר שהם מיתרי ההפקר, היאוש, האבדן, אפשר שזו שירה הורסת, אך כלום רק שירה כונה — שירה היא? מכל מקום, אפילו שירים אלה זרים לי רוחנו, אין לפקפק בכוח הפיוטי הגלום בהם. וטוב כי קולם נשמע (אפילו הוא צו' רם) במקלות המשוררים.

אך מקרה הוא שאנו דנים על ספר שיריו של אבידן ועל ספר השירים של דוד רוקח „ערער עלי שחם“ (הוצאת ספרי תרשיש, ירושלים) ברשימה אחת למעשה אין לך ניגוד בולט יותר וקוטבי יותר מאשר ה' ניגוד בין שניהם.

משול דוד רוקח לאדם מיושבי-בדעתו, ה' עובר מתן מתון בדרכים, בהרחורים וב' ערגנות — ורושם בנחת את אשר עינו רואה ואזנו קולטת. שירתו כבושה בדרכי-הבעה מקובלות. אין רוקח מסעיר עלינו את עולמו. שירתו מעוררת בנו הסכמה מראש. יש בהן לחן של עצבות — אך עצבות רגועה, מפויסת, שהשלימה עם עצמתה, ש„תסתגלה“, יש בה פנייה לאלו-תים, אך לא זעקה לישועה מתוך יסורים או בדידות, בחינת „מן תמעמקים קרא“

דוד רוקח

לעומת ספרו הקודם של דוד רוקח („מר' עדי ערגה“) — מסתמנת בספר זה התקד-מות פיוטית ניכרת. הדימויים עזים יותר, משמעותם מהדהדת מעבר לנאמר בפסוק. נראה כאילו נתרווחו גם השתיקות בין שו' רה לשורה, וממילא נשמעים יותר הקולות שבין השיטין.

אך בעיקרה אין שירה זו חורגת מתחום של שרטוטים פיוטיים, של ציורים בני הת-רשמות של רגעים, והיא מושרת באוקטא-בות הנמוכות, תנוחות, המנעימות.

תנן בן-צבי